

JUAN CH'ANG-RUE, *Tradycyjne zwyczaje Tajwańczyków*, przekład z języka chińskiego ROMAN SŁAWIŃSKI, Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 2010. ISBN: 978-83-7638-066-7.

Po sukcesie książki *Tradycyjne wierzenia ludowe Tajwanu* [oryg. 台湾的民间信仰 *Táiwān de mǐnjiān xinyǎng*], przełożonej przez Romana Sławińskiego i wydanej w 2007 r. w Krakowie przez Księgarnię Akademicką, wybitny etnolog tajwański Juan Ch'ang-rue przekazuje nam, za pośrednictwem tego samego tłumacza i tego samego wydawnictwa, kolejne swoje dzieło: *Tradycyjne zwyczaje Tajwańczyków* [oryg. 台湾的民俗 *Táiwān de mínsú*], które jako jedno z nielicznych przybliży prawdę o pięknym, a tajemniczym świecie kultury ludowej Tajwanu. Książka ukazuje szeroką panoramę zwyczajów ludowych Tajwanu, związanych z tradycyjnym sposobem życia Tajwańczyków w sferze materialnej, społecznej i psychicznej. Na kontynencie w czasie długoletnich rządów komunistycznych zwyczaje ulegały degradacji, a nawet wiele elementów kultury całkowicie zanikło, gdyż zaczęto je zwalczać, traktując jako przejaw ideologii feudalnej oraz symbol zacofania społeczeństwa, zapominając przy tym, że stanowią one nieodłączną część kultury narodowej. Na Tajwanie natomiast zwyczaje chińskie i rodzime przetrwały. Można powiedzieć, że Tajwan stał się depozytariuszem kultury chińskiej. Mówiąc o próbach unicestwienia kultury chińskiej, trzeba także wspomnieć o rządach Japonii, której częścią Tajwan był przez pół wieku, a która również chciała wyeliminować rodzimą kulturę tajwańską z życia publicznego i domowego, a zastąpić ją własną. Pomimo jednak wieloletnich wysiłków zmierzających do degradacji tej niezwykłej kultury, odżyła ona i nadal żyje, pomimo postępującej modernizacji i westernizacji Tajwanu. Prezentowana książka daje nam właśnie szansę bliższego zapoznania się z bogactwem i pięknem tradycyjnego chińskiego folkloru.

Książka ma charakter naukowy, ale napisana jest bardzo przystępnie i obejmuje wszystko to, co najistotniejsze, by poznać tajwańskie zwyczaje ludowe. Pomaga w tym jej konstrukcja, której cechą charakterystyczną są krótkie rozdziały i podrozdziały, pozwalające bez problemu w każdej chwili odnaleźć konkretne zagadnienie. Praca ma szczególną chronologię, która jest bardzo istotna przy tego rodzaju tema-

tyce. Zaczyna się od prezentacji genezy tajwańskich zwyczajów ludowych z uwzględnieniem historycznych i geograficznych uwarunkowań Tajwanu. Opisuując kontakty z innymi kulturami, autor w skrócie przedstawia wpływy panowania chińskiego i japońskiego w procesie formowania się zwyczajów ludowych Tajwanu, dzieląc je w związku z tym na zwyczaje pochodzące z kontynentu, zwyczaje, które wytworzyły się samoistnie, oraz zwyczaje, które powstały pod wpływem kultur obcych.

W kolejnym rozdziale autor zabiera nas do tajwańskiego domu, ukazując zasady obowiązujące w życiu codziennym, ze szczególnym uwzględnieniem jednej z najważniejszych spraw w codzienności przeciętnego Tajwańczyka – jedzenia, które stanowi nie tylko materialną podstawę egzystencji, ale jest także ważnym elementem kultury. Autor ukazuje tradycje panujące na wsi, gdyż Chiny powstały jako kraj rolniczy i główne pokarmy pochodzą z upraw rolnych. W zależności od rejonu i usytuowania geograficznego wytwarzane są różne produkty. Na Tajwanie, podobnie jak w Chinach, przeważa ryż, który jest podstawą większości posiłków. Podaje się go w rozmaitych postaciach z różnego rodzaju dodatkami: mięsem, warzywami czy owocami. Istotną i nieodłączną częścią posiłku są używki, takie jak różne gatunki herbaty, które zyskały renomę światową, alkohol, tytoń i betel. Autor opowiada nam o prawdziwym życiu Tajwańczyków, a więc zarówno o zwyczajach codziennych, jak i praktykowanych w czasie rozlicznych świąt i uroczystości, o strojach, fryzurach i biżuterii, o wszystkim, co stanowi zwyczajne życie człowieka.

Kolejny rozdział to prezentacja zróżnicowanego, w zależności od położenia geograficznego, budownictwa tajwańskiego – inna jest zabudowa na północy, inna na południu wyspy. Istotną kwestią jest tradycyjna architektura, charakteryzująca się pewnym ustalonym układem. Tajwańczycy kładli szczególny nacisk na patriarchyzm, którego podstawę stanowiło synowskie posłuszeństwo rodzicom za życia oraz kult przodków po śmierci. Znajdowało to odzwierciedlenie w budowie domów, w których w centralnym pomieszczeniu był ołtarzyk, na którym oddawano cześć duchom zmarłych. Rodziny na wsi były wielopokoleniowe, dlatego wielka rodzina stanowiła model wzorcowy, w przeciwieństwie do miast, gdzie popularnym modelem stała się rodzina raczej nieliczna. Recenzowana praca przedstawia bardzo szczegółowo rolę więzi rodzinnych i samej rodziny w społeczeństwie tajwańskim.

W następnych rozdziałach autor wnikliwie opisuje nakazy i zakazy (tzw. tabu) obowiązujące w społeczeństwie tajwańskim, zwyczaje związane z ważnymi wydarzeniami w życiu człowieka, a także najważniejsze święta i sztukę ludową. Bardzo interesujące są zwłaszcza zwyczaje związane z narodzinami, z nadawaniem imion i nazwisk, obrzędami inicjacji. Dla większości z nas, ludzi Zachodu, jest to rzeczywistość bardzo odległa, ale dzięki tej książce mamy możliwość poznania czegoś, co tak odbiega od naszych zwyczajów kulturowych.

Pierwszą i podstawową zaletą książki jest sam fakt jej ukazania się, gdyż niewiele jest publikacji dotyczących tej tematyki, a zwłaszcza przetłumaczonych na język polski. Drugim jest zwięzłe i precyzyjne przedstawienie tego, co najistotniejsze dla poznania

bogatej chińskiej tradycji ludowej, z wyakcentowaniem zjawisk w pełni zachowanych tylko na Tajwanie. Autor zabiera nas w podróż, dzięki której łatwiej nam zrozumieć tę tajemniczą, a zarazem fascynującą kulturę. Trzecim walorem są pochodzące od tłumacza liczne objaśniające przypisy umieszczone na końcu każdego rozdziału.

Książka jest, jak już stwierdzono, napisana bardzo przystępnie. Ponadto zawiera liczne fotografie, które tym bardziej unaoczniają nam tajwańskie zwyczaje ludowe. Uzupełnieniem pracy jest bogata bibliografia. Autor wykorzystał wiele opracowań wydanych po chińsku i angielsku, jak też inne źródła i materiały. Praca jest oparta na solidnych podstawach, a co najważniejsze – wykorzystuje wyniki badań terenowych. Sympatyczna okładka i skromna, acz gustowna szata graficzna zachęcają do lektury. Jedyną rzeczą, której mi brak w tej publikacji, to nieobecność ogólnego podsumowania książki. Odnosi się wrażenie, jakby książka nie miała zakończenia. Może jest to zabieg zamierzony, w każdym razie brakuje tych kilku podsumowujących zdań, które stanowiłyby ukoronowanie tego wyśmienitego dzieła. Poza tym książka zasługuje tylko na oklaski, podobnie zresztą jak wspomniane poprzednie dzieło autora. Jest to niezwykła publikacja, która otwiera przed nami drzwi do poznania fascynującej tradycyjnej kultury Tajwanu.

To wielowymiarowe dzieło przenosi nas w świat, jakiego na Zachodzie nie znamy. Faktycznie jest to kultura chińska, która wszelako najlepiej zachowała się na Tajwanie. Książka zawiera wiele fascynujących informacji, dzięki którym możemy lepiej zrozumieć tę niezwykłą, jakże odmienną od naszej rzeczywistość kulturową.

Diana Wolańska

ŁUKASZ GACEK, *Bezpieczeństwo energetyczne Chin: aktywność państwowych przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych* [China's Energy Security: State-owned Companies Pursuits in Foreign Markets], Kraków: Księgarnia Akademicka, 2012. ISBN: 978-83-7638-190-9.

Within the last thirty years or so China has once again emerged as a significant player in the world's economic and political life. Chinese influence on international trade is now tremendous. It should then come as no surprise that the issue of energy supplies for China has become the subject matter of a book recently published by a Polish author.

The book entitled *China's Energy Security* is an overall depiction of both domestic and international aspects concerning the supply of energy resources for the fast growing economy of the Peoples' Republic of China in the 21st century. As its long title suggests, the book focuses on China's undertakings abroad. Nonetheless, the author sets stage by providing the reader with an overview of the energy supply *status quo* at home and only then proceeds to the main body of the work, which is China's presence on the international energy supplies markets.